

A historia de Ons a través de Johan Carballeira

A canguesa Marta Lemos reconstrúe o pasado das illas grazas ós traballos que deixou o xornalista de Bueu

[+1](#) [G+](#) [Tweet](#) Entrar

A historia das illas de Ons, en Bueu, navegou durante anos entre especulacións e transcripcións de testemuños de segunda e terceira man, ás veces non contrastables. Existen diferentes versións sobre os conflitos habidos entre os colonos e o último propietario das illas, Dídio Riobó, falecido a comenzaos da Guerra Civil. O xornalista Johan Carballeira deixou unha serie de reportaxes e entrevistas que axudan a reconstruir a historia. A xornalista de Cangas, Marta Lemos Jorge, que prepara un libro sobre o pasado das illas, recolle nesta reportaxe capítulos da vida do archipiélago.

Carballeira publica en 1932 en "Estampa" esta foto "Un colon con su casa -que no es suya- y su familia".

MARTA LEMOS JORGE - BUEU O desexo de acceder á propiedade privada dos terreos nas Ons era unha vella aspiración dos insulares. A titularidade da terra e dos seus recursos pesqueiros, e tamén dos agropecuarios, estaba nas mans dunha sociedade que administraba Dídio Riobó. Este veciño de Bueu adquiríraa do seu pai, Manuel Riobó, médico forense de Vigo, pero natural da parroquia de Cela, que fixo fortuna nas illas Filipinas.

Manuel Riobó, antes de comprar o arquipélago, arrendárao, convxuntamente cun insular chamado Marcial Bernadal. A sociedade entre ambos os dous rematou mal, con denuncias nos xulgados por parte de Manuel Riobó. Finalmente, o médico conseguiu expulsar a Bernadal da empresa, comproullas as illas aos herdeiros do marqués de Valladares e, posteriormente, constitúe unha sociedade na que participa o seu fillo, Dídio. A intención da familia Riobó era repoboar a illa e obter réditos da explotación madeireira, á vez que comercializaba o polbo que pescaban os colonos e que se vendía dende Bueu e exportába a poboacións do interior unha vez desecado.

A situación legal das illas era de colonato: os propietarios da sociedade titular eran donos absolutos dos terreos e das vivendas. Ademais, xestionaban en exclusiva os dereitos de pesca, que lles compraban a un prezo establecido aos mariñeiro-insulares. A poboación de Ons dedicábase ao cultivo da terra e á cría de gando en parcería, labores estes que desempeñaban as mulleres, ao tempo que os homes se dedicaban ao oficio de mariñeiro e vendíanlle as súas capturas á familia Riobó.

A mediados de 1930, Carballeira realiza unha ampla reportaxe sobre os plans de repoboación forestal que están a realizar as deputacións provinciais e visita Ons en compañía de Dídio Riobó, quen lle mostra as parcelas de piñeira plantadas. Nalgúns delas as árbores padecen raquitismo, que atribúe ao pastoreo indiscriminado. Dídio quéixase da ausencia dunha lei máis rigorosa que disuade os gandeiros de pastorear nas zonas reforestadas. Non se mencionan nese momento maiores desavinzas entre colonos e propietario.

Apenas dous meses despois, El Pueblo Gallego publica un extracto dunha crónica divulgada no xomal madrileño El Sol, no que Carballeira se fai eco da problemática da súa terra. Trátase dunha entrevista ao enxeñeiro da Misión Biolóxica Cruz Gallastegui quen lle achaca o atraso de Galicia ao feito de ser unha terra "afogada polo minifundismo, a indixencia técnica, os tributos orixinados do centralismo e o crédito usurario".

O enxeñeiro, que acaba de ser nomeado membro de Consello Ordenador da Economía Nacional, entende que é unha necesidade prioritaria a abolición dos foros e dos arrendamentos. Avoga polo acceso dos arrendatarios á propiedade da terra que traballan, mediante o pagamento previo do seu valor taxado. Para que sexa posible a compra das terras por parte dos campesiños, os bancos de cada rexión deberían adiantar o diniego necesario, que sería reembolsado en prazos durante vinte anos, sen ningún xuro. Pero como a terra non se multiplica, o excedente de man de obra de cada xeración tería que empregarse na industria, e as terras herdaríaas tan só un dos fillos dos propietarios, para evitar regresar a un novo minifundismo. Gallastegui defende tamén a concentración parcelaria, a mellora da produtividade da terra e a creación de centros de experimentación agrícola, ao estilo de Dinamarca.

Coa República chegan aires de renovación ás Ons. Joaquín Fernández Cambeiro 4 é o novo mestre destinado nas illas e faise eco das inquietudes dos seus habitantes. Viven alí preto de 400 persoas, agrupadas nunhas oitenta familias.

A esperada Lei de reforma agraria permítelle pensar aos insulares que as súas vellas aspiracións de adquirir a propiedade dos terreos que traballan se ha de converter nunha realidade, grazas á política da República. De modo que lle escriben ao ministro de Agricultura para informalo das súas demandas e para lle solicitar que a reforma agraria teña en conta o seu caso.

En 1932, Juan Carballeira publica en El Pueblo Gallego unha entrevista a Dídio Riobó titulada "O problema social da illa de Ons". Nesta recapitula a historia recente da illa e refire que desde a súa adquisición en 1919 por parte da familia Riobó ata a data de 1932 houbo varios momentos de gran tensión social, nos que os insulares reclamaban para si a propiedade. Na devandita entrevista, o administrador da sociedade Illa de Ons, Dídio Riobó, asegura que está de acordo coa pretensión dos colonos. Declara que está ao tanto de que os insulares se puxeron en contacto co ministro da República, Largo Caballero, para solicitar a parcelación. Di que mesmo tivo a oportunidade de ler unha carta na que o ministro lles adianta que o Goberno ten interese en resolver as súas demandas e que, de feito, se comprometeu a enviar unha comisión para valorar e parcelar o terreo antes de ofrecérllelo en adquisición aos insulares. Dídio Riobó recórdalle a Juan Carballeira que el

Lo último

1. El Ibex cae en la apertura, con nuevos descensos del crudo
2. Galicia sumó 7.639 nuevos parados en enero
3. El paro sube en 57.247 personas en enero
4. Un elefante mata a un turista británico en el sur de Tailandia
5. ¿Cobraré un día más por trabajar el 29 de febrero?
6. El Rey cierra con Sánchez y Rajoy la ronda de consultas
7. Las 10 claves que te ayudarán a entender el 'caso Neymar'
8. Rescatan a 25 inmigrantes en la costa de Granada
9. Empate técnico entre los demócratas Clinton y Sanders
10. Ted Cruz vence a Trump en los 'caucus' de Iowa

Lo más leído

Deportes Morrazo

Los jugadores del Frigoríficos, ayer, realizando carrera

Un choque que marcará la segunda vuelta

El Cangas inicia la semana del regreso a la competición oficial ante el Villa de Aranda

El Moaña, entre la decena de clubes que sortean un coche Sortean un Renault Captur a El ganador se conocerá el próximo 25 de junio

El Moaña vapulea al Dena tras una brillante primera parte Róber, que anotó dos tantos, pudo firmar una goleada de escándalo

La canguesa Beatriz Piñeiro logra el bronce La joven fue tercera en juveniles con un tiempo de 7:29,04

Otro 'coco' para el Alondras Los cangueses reciben al Dépor B con numerosas bajas

El Bueu Atlético resiste la primera parte pero cae ante el Acanor Novás El Bueu Atlético no pudo ayer con uno de los cocos de la categoría, el Acanor Atlético Novás. Los...

[Todas las noticias de Deportes Morrazo](#)

Humor

mesmo, como propietario, intentou axilizar eses trámites e que trasladou o gobernador provincial e os técnicos Galastegui e García Vidal ás illas para que opinasen sobre a mellor forma de actuar. Dídio Riobó quéixase do ambiente tenso que se vive, da inquietude dos insulares que desexan que se materialicen pronto as súas expectativas de propiedade, o cal está a crear conflitos. As illas, dada a súa extensión, teñen cabida nos modelos que propón a Lei de reforma agraria e, segundo Dídio, é necesario atoparle unha solución a este caso que, insiste, é único en toda Galicia. Juan Carballeira, a xeito de colofón da entrevista, pide que se resolva canto antes o problema de Ons, sobre todo porque as dúas partes confrontadas se queren entender. Con esa predisposición, todo depende do interese que os políticos teñen en resolver a situación. E recorda que son nada menos que 400 persoas as que están implicadas.

A expropiación

Ao mes seguinte, en novembro de 1932, Carballeira adianta a noticia da imminente expropiación das illas de Ons. Coa Lei de reforma agraria aprobada nas Cortes, parece que a expropiación e a posterior repartición da propiedade entre os insulares será pronto un feito. "A reforma agraria en Galicia: o primeiro e único terreo que se vai expropiar", é o título dunha reportaxe publicada na revista Estampa. Para o xomalista non cabe dúbida ningunha de que o único latifundio de Galicia está próximo a desaparecer. As partes están de acordo, o Goberno xa iniciou contactos, existe unha lei que ampara esas demandas e, ademais, é o único caso en Galicia e non parece haber motivo ningún para non o resolver xa.

Un ano despois, a esperada reforma agraria non chegou a Ons. Carballeira acode ás illas para entrevistarse cos colonos e notificar o seu descontento polo que lles está a suceder. Esta entrevista ilústrase con algunas das escasas fotografías que se conservan sobre os insulares dessa época. Estamos en setembro de 1933. Joaquín Fernández Cambeiro, o mestre alí destinado, acompaña os insulares, que lle declaran ao xomalista de Bueu o seu malestar porque a expropiación e a parcelación dos terreos non se consumou. Están fartos de promesas incumpridas e de esperar. Teñen problemas co propietario Dídio Riobó, que lles rebaixou o prezo que lles paga polo polbo que pescan e xa non hai entendemento entre as partes. Din que, como non aceptaron a rebaixa na cotización do polbo, o administrador lles está a retirar o gando que crían en parcería e que necesitan para arar as terras, de modo que de continuar así as cousas ameazan con non pagar os arrendamentos. As declaracions dos colonos falan de conflito aberto e non auguran que a situación vaia mellorar.

Unha reflexión de Carballeira pecha a entrevista. Di textualmente: "A cuestión, polo que claramente puideremos apreciar, radica toda no desexo insubornable que teñen aquelas xentes de que a terra pase ás súas mans en núa propiedade, libre de toda carga. Ata agora todas foron boas palabras por parte dos homes da República, interesados nunha serúa solución neste sentido. Pero de boas palabras non pasaron. Prometeu o ministro de Traballo, prometeu o ministro de Agricultura, prometeron os dous últimos gobernadores que pasaron pola provincia. Prometeu un deputado. Pero todo quedou en promesas. Un caso máis de abandono e de inercia por parte do centralismo ante as cousas de Galicia".

Colonos no Concello

En 1936, colonos e administradores acoden ao Concello de Bueu para solicitar a súa mediación nunha situación que é xa insostible. O Pleno da Corporación Municipal de Bueu acorda en sesión ordinaria e por unanimidade "estudar o caso, para que no seu día, e antes de que chegue a constituir un grave problema, se lle poida dar una axeitada solución".

Na acta, faise referencia aos escritos presentados polas partes. Dídio Riobó informa o Goberno local de Bueu da delicada situación financeira da sociedade propietaria das illas, posto que a maioría das familias non pagaron os arrendamentos dende hai anos. Di que non se atreveu a reclamar os non pagamentos por vía xudicial, para non crear máis tensión, á espera da inminente adquisición das Ons polo Estado. Menciona que o Ministerio de Xustiza decidiu instalar nelas un reformatorio, pero que tras aprobar a adquisición se botaron atrás e anularon o decreto de compra. Pídelle axuda ao Concello para alcanzar unha solución urgente. Pola súa parte, os veciños da illa solicitan mediación municipal para solucionar o conflito. Presidía a Corporación Municipal Xoán Carballeira quen, durante anos, seguiu moi de preto a evolución da problemática nas illas de Ons. Pero a Guerra Civil anulou todo intento de entendemento e afastou longas décadas a posibilidade dunha reforma agraria. Dídio Riobó quitouse a vida ese ano na súa residencia da illa e o novo alcalde de Bueu, Johan Carballeira, foi fusilado o 17 de abril en 1937 polas tropas franquistas.

Las viñetas de FARO

Vídeos de Galicia

En Marea traslada al rey su voluntad de favorecer un cambio de Gobierno

Galerías de Actualidad

Lalin reivindica la aldeania del cocido para reivindicar su internacionalidad

